

100. ročníky založení třetího svazu serbských společenství slavily se 28. a 29. září 2012 vědomostní konferencí pod titulem „100 let Domovina (1912–2012)“, kterou Serbský institut v spolupráci s Matičicí Serbské a Domovinu uhotovila. V předložacím zprávkovém Maletém řádku Serbského institutu vyzvěje se tehdy představené přínosy.

Vydávatelé mají být z osobitých důležitostí, ze všech perspektiv na skutkování serbské organizace ukázat. V srážkách stejného kulturní, politického a hospodářské strategie Domoviny ve všech časových dobách také biografické nazhony jednotlivých serbských osob. Někdo toho su tichle diskutuje o roli Domoviny do sborníku zapřijate.

Zaběhový němskorěčný přínos při vztahování konferencí 28. září 2012 v Serbském muzeu v Budyšině poskčil Ludwig Elle (Ela) pod titulem „Die Domovina im Ensemble der Minderheitenorganisationen in Europa“. Někdo krátkého rysování stavů serbské třetí organizace stejné přiručování Domoviny z dalšími menšinovými svazy v Evropě v srážkách. Při tom ukazuje se na to, že Domovina je jedna z nejstarších menšinových organizací celého kontinentu. Někdo toho děje o počátek Domoviny k druhým menšinovým článkům, které Serby již v 1920tých a počátkem 1930tých let vyzdržovali. V letech po druhé světové válce běhu mezinárodní počátek ideologického voblivování pro slyne vobmezované, zdělo nemožné. Po politickým přerůce 1989/90 poradili se Domovinu spěšná integrace do zhromadně národních menšin v Němské a v Evropě. Tak je Domovina džená ve všech důležitých menšinových gremiích evropského kontinentu zastupjena.

V následných serbskorěčných přednostkách slavily se referencí dně 29. září 2012 v avli Serbského šulského a zetskavského centra v Budyšině stavů Domoviny také děnsnější situacii serbské třetí organizace a sptachu možné puče do příchodu rysovat. V stavůnských přednostkách stejné funkci a role Domoviny v diktaturách 20. let (1933–1989) v srážkách.

Annett Bržanec dá krátký přehled o vuměněních při založení Domoviny, o její roli v čase Weimarské republiky a rysovala nazorně přestavování Domoviny po 1933 pod navedením Pawla Neda. Nejdůležitější změnu vyznameneje přetvarování svazu serbských společenství k svazu Hornjo- a Delnoserbov, to řekla v členském jeničce společenství k svazu jednotlivců a společenství. Srážka 1930tých let so dělo národní organizace přez politiku nacionalsocialistů dění a bóle hačeše, konec všeho skutkování Domoviny přinde v březnu 1937, když so všechny zřadování organizace a její přiznamkněných společenství zakazachu. Traješe v osm let, přejdy hač Domovina v její 1945 ze svým národním dělem pokračovala. Ale již borce ukazuje se čistě nové politické systému ve Východní Němské.

Tovaryšské transformacii povojnových let (1945–1949), v osobě politickému přetvarování v sovětském vobstavném pasmje, také těž poměry Domoviny k druhým serbským organizacím slavily se Edmund Pječ. Na konci procesu přestavování zvláště Domovina jenička vlivoplná serbská organizace, která dyrbješe se novému politickému systému podřadovat. Mjztem ze so politické zapřiměnění do národní děla Serbov negativně vuskutkovaše, padny v prášení spěchování serbské řeči a kultury pozitivní rozsudek. Základ za finanční spěchování tvorješe v léce 1948 schválený Serbský zákon. Runočasné roscěchu přerůce v Domovinu, štož so v osobě v konfliktech napřecí cyrkvojím ukazuje.

Vjacore přínosy hlubší tematiku o poměry Domoviny k serbským křesťanům. Petr Bržanec ze Sulšec, bývalý předseda Bratřovstva a bývalý městský předseda Domoviny, řeče o poměry katolických Serbov k Domovinu v čase socialismu a po přerůce. Na základě svých dopomněnků ukazuje na vyzdání a realitu tutech počátků runje v čase socialismu, hdež ideologické přerůce v osobě do so zrazěchu. Hakle po přerůce vobvěř se Domovinské vjednostvo náboženských tradicím Serbov a zapřijá tute vusko do svoje dělavosće. Jako příklad rysoje znovozaložení společenství Bratřovstvo v Kulovské vobstave, které přislúša Společenství Cyrila a Metoda a z tím Domovinu.

Měrcin Wirth, předseda Serbského evanjelského společenství a syn Gerharda Wirtha, dá přehled o skutkování svého nana a jeho poměry k Domovinu. Gerhard Wirth byl v roce 1929 v členském Domoviny. Doživil skutkování organizace ve voběmaj diktaturách. Wirthovo skutkování runje po 1945 ukazuje exemplarise na čezě v dělavosći zastupjerv cyrkve za čas NDR. V léce 1951 bu Gerhard Wirth v členském Svazového předsedstva Domoviny. Jedyn vuskut so tehdy přivótřaceje politiky, že, že Wirth v léce 1955 z ideologických příčin novovuzvolenému Svazovému předsedstvu již nepřislúšeše. Njevídzi za čas NDR již třebný fundament za svoje serbské a nábožné práci ve vobluce Domoviny. To změnilo hakle z politickým přerůtem. V léce 1993 spožči se jemu za jeho národní skutkování Myto Domoviny.

O vlivě státní a státní politiky na Domovinu a další serbské instituce v době NDR za čase Ericha Honeckera rozpravja z vida svých nazhony Benedikt Dyrlich. Na jedné straně su po jeho měněních měli Domovina a serbské kulturní instituce vobšerše možnost skutkování, na druhé straně pak běhu kručě zaplěně do politického systému NDR. Funkcionáři Domoviny mějach z vopravdití kulturní-kulturní nadávky a přesadit nutřkopolitické zájmy kněžaceje strany a kněžaceje ideologie mjez Serby. Benedikt Dyrlich je ze všech příklady a z vida svoje biografie rysoval tehdomní postupování zamořvých.

Susanne Hozyna rozstaji se v svým přínosu z poměry mjez serbským kulturním živěním a čestným zastojstvím. Při tom ukazuje skutkování serbských společenství jako čtrnáctá síla při vuvivání a modernizování národní identity. Přiručuje historickou situaci v poslední třetině 19. a v přích letech 20. let (1933–1989) z děnsnějšími vuměněními. Po založení Němského národnostu 1871 dōndže k nahlednému rozmachy serbských společenství v osobě

w Hornjej Łužicy, kotraž skutkowachu přewažnje na polu kultury a hospodarstwa. Ze zaměrom, mocy do cyłka zwjesć, nasto 1912 we Wojerecach „Zwjazk serbskich towarstwow Domowina”. Na kóncu naspomni so džensniši ciwilnotowaršnostny angažement Serbow a jich wočakowanja na towarstwa kaž tež na rjadowanje cyloserbskeho žiwjenja.

Z koncepcijemi serbskeje kultury kaž tež z praktiskim kulturnym džěłom Domowiny w 1950tych a 1960tych lětach zaběra so přinošk Ines Kelleroweje. Při tym rysuje kulturnoteoretiske a koncepcionelne mysle Pawoła Neda a druhich serbskich kulturnych funkcionarow, kotraž su so tehdy w kulturnym časopisu Rozhlad publikowali. Nimo toho předstaja kulturnopraktiske aktiwity Domowiny składnostnje serbskich zlětow a festiwalow. Wosebite ćežišćo w přinošku tworí Dom za serbske ludowe wuměłstwo, kotryž bu 1956 na iniciatiwu Domowiny založeny, zo by wažne nadawki při přesadženju tehdyšeje kulturneje politiky přewzać móhl. Hačrunjež džeń a bóle politiske a hospodarske nadawki do srjedžišća stupichu, fungowaše organizacija na bazy tež dale jako kulturna organizacija.

Pěťš Šurman rysowaše wuwice Domowiny w Delnjej Łužicy. Najprjedy pokaza na wuznam wšelakich delnjoserbskich zastupjerjow při založenju Domowiny w lěće 1912. Wulkú rólu hraješe při tym Bogumił Šwjela. Přinošk pokaza tež na to, čehodla njeje so Domowinje w přěnich lětdzesatkach poradziło, so sylnišo w Delnjej Łužicy zakótwić. Hakle po 1945 příndže k zesylnjenju organizacije w Delnjej Łužicy. Nimo wopisowanja situacije naliča so wšelake přičiny wosebiteho wuwica Domowiny w Delnjej Łužicy.

Ines Neumannojc zaběra so w swojim přinošku z ambiwalentnym poměrom Domowiny w prašenju wudobywanja brunicy. W času NDR płačeše Łužica jako wuhlowy a energijowy centrum NDR, na Domowinskih kongresach wustupichu hórnicy w uniformach. Zjawna kritika ze stron serbskeje organizacije dla wotbagrowanja serbskich wsow njebě w tutej dobjě móžna. To změni so z politiskim přewrótom 1989/90. Na konkretnych podawkach, na přikład wojowanja za gmejnu Rogow w Delnjej Łužicy, pokaza so aktiwne wobdžělenje Domowiny při spječowanju přećiwo wotbagrowanju serbskich sydlišćow w srjedźnej a Delnjej Łužicy.

Z fararjom Herbertom Nowakom zaběra so přinošk jeho džowki Madleny Norbergoweje. Spočatnje skedžbni na to, zo je je nan ženje njebě z čonom Domowiny. Z tym měješe so po wukazu braniborskeje ewangelskeje cyrkwe, kotraž bě postajila, zo njeměli fararjo do žaneje strony zastupić a so tež žanej organizaciji přirjadować. Herbert Nowak pak chcyše być ze serbskim fararjom a rěčewědnikom w Delnjej Łužicy. Přece, w Serbach skutkować, so jemu njespjelni. Při wšěch rozestajenjach wudžeržowaše Nowak kontakty k Domowinje w nastupanju hajjenja serbskeje rěče a kultury. Dožiwi džakownje nastaće noweho cyrkwinskeho hibanja a wozrodženje Božich službow w delnjoserbsčinje na kóncu 1980tych lět. Sam je wosebje po politiskim přewróće husto na delnjoserbskich kemšach předował. W lěće 1992 bu Herbertej Nowakej za jeho narodne skutkowanje spožčene Myto Čišinskeho.

Měrcín Wałda zaběra so w swojim přinošku z prašenjom awtonomneje towaršnosće w Serbach. Přirunuje historiske wuwice z aktualnymi wobstejnosćemi. W stawiznach bě kóždy Serb na swój wobswět, region a swoje towarstwo sfiksowany.

Z politiskim přewrótom so situacija džeń a bóle přeměni. Štož prjedy towarstwa zdokonjachu, přewozmu džensa medije, strony abo projekty. Na prašenje, kak móhlo so serbske žiwjenje w přichodze organizować, namjetuje Wałda zwjazowacy politiski ramik. Tutón njemóža towarstwa tworić. Serbska zhromadnosć móže so jenož tam etablěrować, hdžež Serbja bydla, w komunach. Jenož tam je po jeho měnjenju wobdžělenje na politiskej mocy móžne.

Předsyda Domowiny Dawid Statnik rysuje w swojim přinošku móžne puće Domowiny do přichoda. Skedžbni na to, zo so přeco zaso prašenje jewi za prawym a legitimym zastupnistwom Serbow. Při tym naspomni aktualnu diskusiju wo serbskim sejmiku. Založerjo Domowiny před 100 lěťami, tak Statnik, widžachu Domowinu jako rěčnicu Serbow. Tež w přitomnosći chce Domowina tutomu nadawkej wotpowědować. Předsyda zwjazka wuzběhny, zo připóznawa so Domowina wot nimale wšitkich politiskich kruhow jako ta rozsudna rěčnica Serbow. Domowina pak njeměla stagněrować, ale měla nowym trendam a diskusijam napřećo wotewrjena być.

Předležaca publikacija rysuje ze wšelakich widow wuznam a funkciju Domowiny w rozdžělnych towaršnostnych systemach. Runje tuta historiska analiza je wažna, dokelž pomha při postajenju pozicijow a da móžnosće jednanja do přichoda.

Ines Kellerowa a Edmund Pjehc